

Jak poznám černý kašel?

Černý kašel (pertuse) představuje vysoce infekční onemocnění dýchací soustavy. Přenáší se kapénkovou infekcí a po kontaktu s nakaženým jedincem onemocní **80 až 90 %** vnímavých neočkovaných osob. Mezi příznaky plně rozvinutého onemocnění se řadí typické záchvaty **kokrhavého kašle**. Ty mohou trvat i řadu týdnů. Mnohdy je nemoc spojena se zvracením, rapidním úbytkem váhy nebo celkovým vyčerpáním.

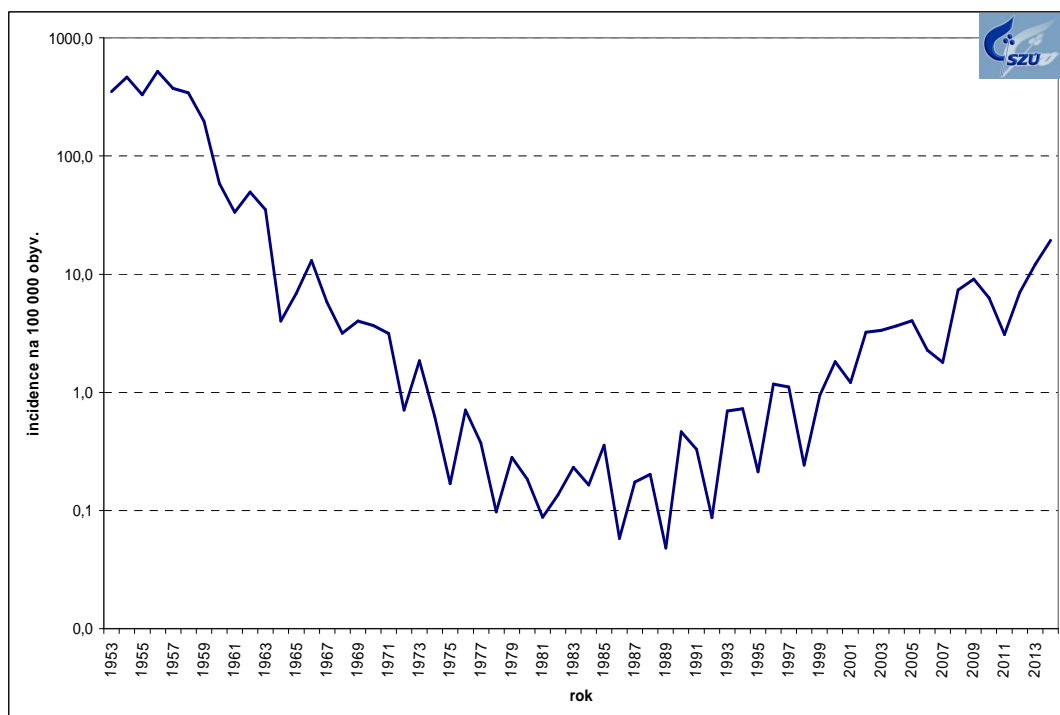
U dětí mívá černý kašel vážný průběh, zejména u nejmenších, kteří ještě nemají vyvinutý kašlací reflex. Chorobu také mohou doprovázet zdravotní komplikace jako vážné zápaly plic, selhání krevního oběhu, centrálního nervového systému či těžké celkové onemocnění, na jehož následky mohou děti i zemřít.

Avšak u dospělých má černý kašel často i atypický projev, nejen že nedochází k dalším komplikacím, ale nemusí se u nich projevit ani typický kokrhavý kašel. Často tak nepoznají, že trpí touto infekční bakteriální nemocí. Po celou dobu onemocnění tak mohou nakazit své okolí, zejména miminka, která ještě nejsou proti nemoci chráněna očkováním. Pokašlávat přitom mohou až **100 dní**.

Jaká jsou aktuální data výskytu černého kašle v ČR?

Za prvních **10 měsíců roku 2014** zaznamenal SZÚ v Praze **2188** hlášených případů černého kašle. Incidence představuje 21,2 případů na 100 000 obyvatel. Oproti loňskému roku, který byl doposud považován v tomto ohledu za rekordní, se jedná o nárůst více než **2,5násobný**.

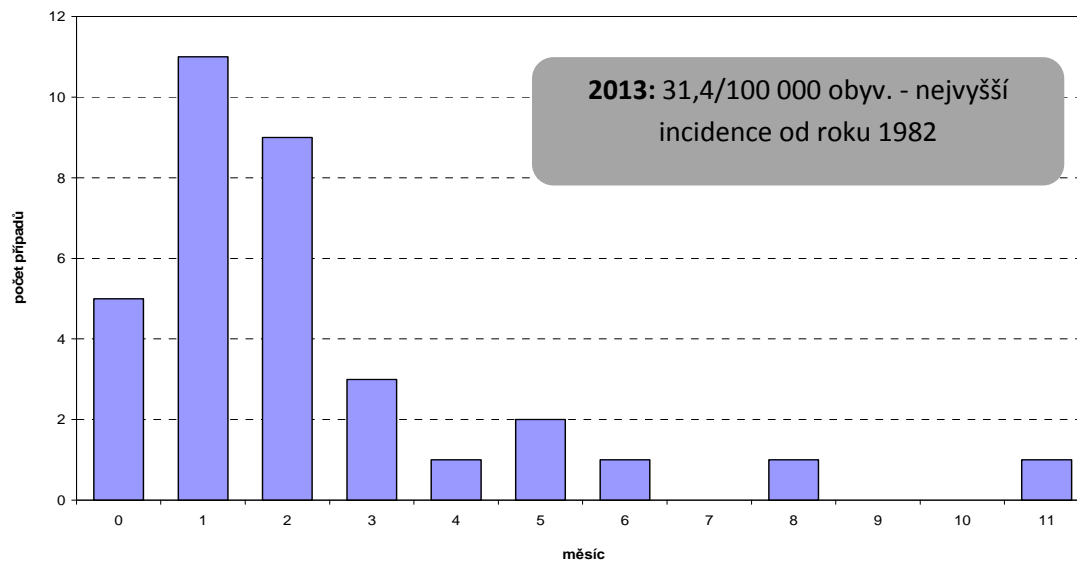
HLÁŠENÁ NEMOCNOST PERTUSE V ČR OD ROKU 1953 - 2014

Proč jsou nejvíce ohroženy děti?

Černý kašel představuje největší **riziko** pro **novorozeňata** a **kojence** s nedokončeným očkováním. Miminka jsou v České republice očkována tzv. hexavakcínou, která se podává ve čtyřech dávkách. Ochrana proti očkovaným nemocem plně nastupuje až po několika měsících života, po druhé dávce vakcíny, do té doby jsou děti vystaveny riziku nákazy infekčními nemocemi včetně nákazy černým kašlem. V České republice v roce 2013 lékaři diagnostikovali černý kašel u **34 dětí**, nejvíce do čtyř měsíců života. V roce 2014 se tento počet navýšil již na **64**. Je přitom prokázáno, že tyto děti se v 67 % nakazí od svého nejbližšího okolí, nejčastěji od matky.

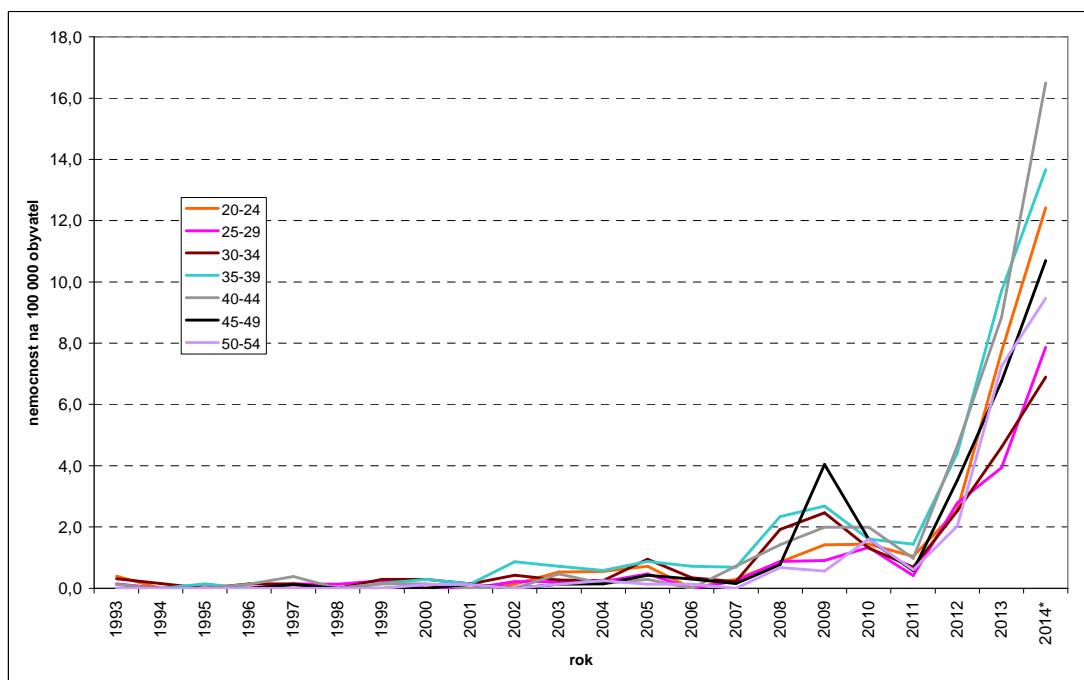
2013: POČET DĚTÍ DO 1 ROKU VĚKU S PERTUSÍ V ČR - DOVRŠENÝ VĚK V MĚSÍCÍCH V DOBĚ ONEMOCNĚNÍ

Jak ohrožuje černý kašel dospělé?

Od roku 2012 patří nejvyšší počet případů černého kašle do věkové kategorie mezi **15 a 19 lety**. V posledních letech navíc stoupá i počet hlášených nemocných ve věku budoucích rodičů (20 let a více), což zvyšuje riziko ohrožení novorozенého dítěte. Pokud se dospělí nenechávají pravidelně přeočkovávat, nejsou proti nemoci chráněni. Očkování nepůsobí dlouhodobě a stejně jako onemocnění nezanechává celoživotní imunitu - ochranu.

HLÁŠENÁ NEMOCNOST PERTUSE DOSPĚLÝCH VE VĚKU 20 - 54 LET OD ROKU 1993 – 2014

Jak postupovat při podezření na černý kašel?

Při podezření na onemocnění černým kašlem, je třeba navštívit lékaře a nechat si udělat výtěr ze zadní stěny nosohltanu – nejlépe na kulturační vyšetření nebo průkaz DNA původce onemocnění (PCR vyšetření). Ideální doba k odběru je na počátku onemocnění, nejlépe do 3 týdnů trvání příznaků (kašle), před zahájením antibiotické léčby. K odběru je nutné přijít ráno nalačno; velmi důležité je před odběrem nekouřit, nečistit si zuby a nežvýkat žvýkačku! Výsledky kulturačního vyšetření jsou známy obvykle do týdne, výsledky PCR vyšetření jsou rychlejší, běžně již do druhého dne.

Děti do jednoho roku by měly být při prvních příznacích hospitalizovány, aby se zabránilo vážným průběhům a komplikacím onemocnění!

Jak se onemocnění vyšetřuje??

Vzhledem k vysoké nakažlivosti onemocnění je z epidemiologického hlediska velmi důležité co nejdříve stanovit diagnózu, aby byli nemocní a případně jejich blízcí cíleně a včas léčeni antibiotiky a předešlo se tak šíření onemocnění na další vnímavé osoby. Na [webu](#) Státního zdravotního ústavu lze najít informace pro odborníky a pacienty, jak postupovat při diagnostice onemocnění.

Jaké existují možnosti prevence?

Zavedení plošné vakcinace v roce 1958 přineslo významný pokles nemocnosti i úmrtí. Od roku 1990 však u nás výskyt černého kašle opět narůstal. Přestože vakcinace představuje doposud nejspolehlivější prevenci, poskytuje imunitu pouze na 3 až 12 let. V rámci základního očkování se u nás proti černému kašli chrání miminka (hexavakcína – čtyři dávky do 18 měsíců života) a přeočkovává se mezi pátým a šestým rokem a ještě jednou mezi desátým a jedenáctým rokem života. I z nastavení základního očkování lze vyčíst potřebu pravidelně obnovovat ochranu proti černému kašli a přeočkovávat. Dospělí na toto musí myslet sami – k dispozici mají šetrnou kombinovanou vakcínu, která jim navíc prodlouží ochranu proti tetanu. Přeočkovává se jednou dávkou.

Coloradská studie:

Rodiče, kteří odmítnou očkování proti pertusi u svého dítěte, tak dítě vystavují až **23krát** většímu riziku, že pertusí onemocní.

Jak lze zabránit rostoucímu počtu dětských pacientů?

Celosvětově převládá názor, že účinnou cestou k ochraně dětí je zajistit, aby se nesetkali s osobami s onemocněním černého kašle. Doporučovaná ochranná strategie tzv. **cocoon** strategie představuje očkování proti černému kašli zaměřené na nejbližší okolí dítěte, tedy rodiče, sourozence, prarodiče a dále na všechny osoby, které přijdou do styku s dítětem během prvního roku života. Ochrana nejmenších je tedy plně v rukou dospělých, kteří by si měli hlídat aktuálnost vlastního očkování proti černému kašli.

Nejnovější data ukazují, že „cocoon“ strategie může snížit počet případů černého kašle u dětí do 3 měsíců věku až o 70 %.

Pro více informací kontaktujte:

MUDr. Kateřina Fabiánová, epidemiolog, Státní zdravotní ústav v Praze
e-mail: kfabianova@szu.cz